

STORA KLIV KRÄVS FÖR
STÄRKT KONKURRENSKRAFT I
DEN GRÖNA OMSTÄLLNINGEN

MAJ 2023

Haga initiativet
Klimatledarskap i näringslivet

Inledning

Det är ställt bortom allt tvivel att klimatpåverkan måste minska drastiskt i takt och omfattning i närtid. Sverige har alla förutsättningar för att kunna ta ledartröjan globalt i klimatomställningen. För att klara stärkt konkurrenskraft och säkra jobben krävs därför stora kliv nu. Sverige behöver visa klimatledarskap både i Sverige och i EU. Vi i näringslivet kan med vår drivkraft och våra möjligheter bidra till omställningen.

Lösningarna finns, vi i näringslivet har viljan och vi vill bidra till klimatomställningen. Kända lösningar inom energi och elsystem, transporter, industri, byggsektor och jordbruk kan tillsammans med resurseffektivisering och cirkulär ekonomi minska utsläppen i Sverige med över 90 procent¹.

Svenska företag riskerar att missa affärsmöjligheter som kommer, då takten i den gröna omställningen ökar i EU. Sverige måste matcha EU:s ambitioner för att öka svensk konkurrenskraft och skapa nya jobb.

Vi företag i Hagainiciativet arbetar varje dag genom att ställa om våra verksamheter och investera för att driva på klimatomställningen. Regeringen behöver också göra sitt för att stötta och möjliggöra näringslivets omställningsarbete. Därför presenterar Hagainiciativet sina förväntningar på regeringens kommande klimat-handlingsplan med nio affärskritiska förslag tillsammans med 42 åtgärder för ett konkurrenskraftigt grönt näringsliv.

1. Visa politiskt ledarskap – långsiktigt, tydligt och förutsägbart – som möjliggör ett konkurrenskraftigt näringsliv och klarar 1,5-gradersmålet

2. Investera i mer förnybar el i närtid och mer effektiv elanvändning för näringslivets klimatomställning

3. Satsa på bioekonomin och stärkt livsmedelsförsörjning som en stark affärsmöjlighet för svensk industri och landsbygd

4. Gör Sverige till ett cirkulärt föregångsland för att säkra värdekedjor och ökad tillväxt

5. Effektivisera tillståndsprocesserna för en snabb utbyggnad av den gröna industrin

6. Satsa på grön industripolitik som stärker svensk konkurrenskraft genom gynnsamma ramvillkor

7. Satsa på tekniska negativa utsläpp med permanent lagring som en ny svensk exportindustri

8. Stärk Sveriges kompetens för att genomföra den gröna omställningen

9. Skapa brett samhällsstöd för klimatomställningen – det kommer gynna företagen

¹ Se Klimatpolitiska rådets Rapport 2022

**HAGAINITIATIVETS NIO
AFFÄRSKRITISKA FÖRSLAG**

1 Visa politiskt ledarskap – långsiktigt, tydligt och förutsägbart – som möjliggör ett konkurrenskraftigt näringsliv och klarar 1,5-gradersmålet

Regeringen har varit tydlig med att näringslivet är centralt i klimatomställningen. Det tycker vi också. För att klara klimatmålen med de stora utsläppsminskningar som krävs, i kombination med stärkt konkurrenskraft, så behövs en politik som är långsiktig, tydlig och förutsägbart och som bejakar den gröna omställningen.

Regeringens egna myndigheter konstaterar att utsläppen kommer att öka i närtid. Vi ser samtidigt att EU levererar klimatmål och åtgärds paket som bidrar både till minskade utsläpp och stärker EU:s konkurrenskraft. Därför efterfrågar vi att den kommande klimathandlingsplanen visar hur klimatmålen ska nås, både i närtid och på sikt, och samtidigt stärker konkurrenskraften för svenska företag. EU:s och Sveriges klimatmål är avgörande för att Sverige ska stå starkt i omställningen och kunna säkra tillväxt och jobb.

EU skickar ett starkt signalvärde till näringslivet att klimatpolitiken är central för EU:s konkurrenskraft. Att fasa ut fossila bränslen från Ryssland vitaliserar konkurrenskraften i europeisk industri, höjer effektiviteten och skapar de nya gröna jobben. Med FitFor55 driver EU fram en helt ny grön industriagenda, som exempelvis skärpta krav inom utsläppshandelssystemet och införandet av en klimattull.

EU:s politik bygger på att alla länder tar sitt ansvar. Här behöver regeringen vara tydlig med vilken linje de vill att Sverige ska ta. Vi inom näringslivet vill också ta vårt ansvar. Det svenska näringslivet ska vara ledande i den gröna omställningen. En aktiv ansats i linje med våra förslag ökar möjligheterna för att svenska företag ska ta tillvara potentiella affärsmöjligheter och stärka sin konkurrenskraft.

Sverige behöver en grön industripolitik som är bredare än energiomställningen och som stärker Sveriges konkurrenskraft internationellt. Det innefattar både gynnsamma ramvillkor och riktade stöd som bidrar till ökad export av svensk klimatsmart teknik, på kort och lång sikt. Vi vill att vår linje i EU blir att vi ska bidra med utsläppsminskningar då det minskar risken för höga kostnader och ökar möjligheterna för näringslivet. Det förutsätter en politik som är långsiktig, tydlig och förutsägbar och som bejakar den gröna omställningen.

Business-as-usual räcker inte längre, vi behöver ett politiskt ledarskap som tar näringslivet i armkrok för att möta 2030-talets planetera och samhällsrelaterade utmaningar.

Sverige har unika möjligheter att förbli ett föregångsland som utvecklar de lösningar som behövs för att nå 1,5-gradersmålet - men det fordrar en ambitiös politik och ett innovativt, konkurrenskraftigt näringsliv.

Utöver Fitfor55 och REPowerEU är implementeringen av EU:s taxonomi för hållbara investeringar viktig. Den sätter ljuset på finanssektorns centrala roll i att kanalisera investeringar till de områden som driver klimatomställningen. Därutöver innebär nya rapporteringskrav kopplat till hållbarhet en stark drivkraft för företagens hela hållbarhetsarbete. Gröna investeringar kommer att prioriteras samtidigt som ohållbara investeringar kommer att få svårt att hitta investeringsvilligt kapital.

Åtgärder

- 1 Bygg långsiktighet, tydlighet och förutsägbarhet genom blocköverskridande politiska överenskommelser för att nå 1,5-gradersmålet.
- 2 Klimathandlingsplanen måste vara ambitiös, tydlig, långsiktig och heltäckande. Den måste presentera skarpa åtgärder som leder till att klimatmålen nås både i närtid (2030) och på lång sikt.
- 3 Återinrätta klimatkollegiet på Regeringskansliet under samordning av statsministern, så att alla berörda politikområden aktiveras. Detta för att visa ett brett ägarskap i klimatarbetet och säkerställa att regeringens beslut blir sammanhängande.
- 4 Säkerställ att Sveriges regering och myndigheter har tillräcklig kapacitet för att aktivt påverka besluten i EU för att driva på en hållbar klimatomställning och koordinera den nationella politiken med EU:s nya mål och styrmedel.

2 Investera i mer förnybar el i närtid och mer effektiv elanvändning för näringslivets klimatomställning

Sveriges klimatomställning kräver tillgång till energi - i hela landet och hela tiden. Efterfrågan på el kommer att fördubblas till 2050. Vi vill se konkurrenskraftiga priser och stabil tillgång på el. Då kan omställningen i svensk industri lyckas. Det skulle också stärka svensk industris konkurrenskraft på en globalt växande marknad där efterfrågan på produkter med låg klimatpåverkan ökar stadigt. Det är fortfarande utmanande med tillgång till konkurrenskraftig el i södra Sverige, detta som ett resultat av underskott i elproduktionen, vilket behöver hanteras för att företag i södra delarna av landet ska kunna ställa om på ett konkurrenskraftigt sätt. Vi ser att det finns ett stort behov att på kort sikt huvudsakligen bygga ut vindkraften, då denna kan ge stora mängder förnybar energi snabbt.

Planerbar produktion, energilagring samt robusta elnät är en nödvändighet för att Sverige ska klara klimat- och energiomställningen. Finanssektorn investerar redan i elnäten, och är redo att investera ytterligare. För att det ska bli verklighet krävs rätt förutsättningar, så som långsiktig förutsägbarhet.

Effektivisering av energianvändningen är dock den snabbaste och mest kostnadseffektiva åtgärden för att möta den pågående energikrisen och samtidigt sänka priser, säkra tillgång och nå klimatmål ². Energieffektivisering hjälper dessutom till att lätta bördan i offentliga budgetar för energisubventioner på lång sikt ³.

² [International Energy Agency \(2022\) Energy Efficiency 2022](#)

³ Ibid

Vi ser att det finns ett stort behov av att formulera mål och åtgärder. EU har beslutat att öka sin ambition för energibesparing genom att skärpa EU:s mål för energieffektivitet från 9 procent till 13 procent till 2030⁴. Sverige halkar efter andra länder i EU, dock finns undantag så som bostadssektorn, och mer behöver göras för att öka energieffektiviteten. Sveriges årliga effektiviseringstakt under perioden 2005–2018 låg omkring 0,5 procent, i jämförelse med att EU-kommissionen anser att det borde ligga på 1,5 procent per år fram till 2030 för att nå de nya europeiska klimat- och energimålen⁵.

Åtgärder

5

Inför styrmedlet omvänd auktionering för att minska energiförbrukningen inom el och minskat effektuttag. Finansieringen kan tas från de så kallade flaskhalsintäkter som tas in av Svenska kraftnät när elen handlas mellan olika elområden⁶.

6

Ta initiativ till en nationell dialog kring elsystemets utveckling, i syfte att säkra acceptansen för en fördubbling av produktionskapaciteten samt en omfattande utbyggnad och modernisering av elnätet i hela landet. Sätt tydliga tidsatta mål för denna utbyggnad och ge relevanta myndigheter i uppdrag att säkerställa att tidsplanen följs. Kommunerna, civilsamhället och näringslivet är helt centrala aktörer och måste involveras i alla delar av

7

Inför styrmedel som påverkar eller har potential att påverka effektreduktion och ökad efterfrågeflexibilitet. Till exempel kan elnätsbolagens intäktsramsreglering utvecklas för att stimulera investeringar i efterfrågeflexibilitet, effektivisering och stöd till laddinfrastruktur samt kompletteras med krav på styrfunktioner för flexibilitet och minskad effektbelastning.

8

Skapa incitament för kommuner och medborgare för att kunna ta del av "vinsten" från vindkraftsbolagen för att på så sätt öka acceptansen för utbyggnad⁷. Gör intäktsdelningen enhetlig, transparent och mer träffsäker.

4 [REPowerEU: affordable, secure and sustainable energy for Europe \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/energy/en/repower-eu-affordable-secure-and-sustainable-energy-for-europe)

5 Klimatpolitiska rådets rapport (2022)

6 <https://www.di.se/debatt/debatt-energieffektivisering-snabbast-och-billigast-losning-for-omstallningen/>

8 <https://svenskvindenergi.org/pressmeddelanden/man-ga-kommunpolitiker-positiva-till-ny-vindkraft>

3 Satsa på bioekonomin och stärkt livsmedelsförsörjning som en stark affärsmöjlighet för svensk industri och landsbygd

Vi ser att ökad produktion av inhemska livsmedel, biodrivmedel och andra biobaserade produkter kan bli en starkare svensk industrigren och bidra till att trygga Sveriges energi- och livsmedelsförsörjning, skapa jobb och tillväxt samt bidra till att nå klimatpolitiska mål. Mer inhemsk råvara möjliggör kortare och säkrare värdekedjor och minskat svenskt importberoende. Detta stärker svensk industri. Industripolitik syftar till att säkerställa gynnsamma ramvillkor för industrins konkurrenskraft. Den bygger på långsiktighet och förutsägbara villkor, för att tunga investeringar med långa avskrivningstider ska komma till stånd.

Skogs- och jordbruk har varit en hörnsten i Sveriges samhällsbygge och har en potential att spela en allt större roll i det moderna, hållbara samhället. Utöver de ekonomiska och sociala värden som de gröna näringarna skapar kan skogen och jordbruket bidra till klimatomställning och minskade utsläpp.

När det gäller skogen och jordbruket krävs genomtänkta prioriteringar mellan de olika samhällsnyttor som näringarna skapar och de värden som relaterar till biologisk mångfald, rekreation samt natur- och kulturarv. En balans mellan dessa olika nyttigheter är nödvändig för en långsiktigt hållbar utveckling. Dessutom är Sveriges kolsänka nära 40 miljoner ton årligen och enligt EU:s nya mål (310 miljoner ton i upptag) kommer Sveriges beting att öka och stärka bioekonomins viktiga roll.

Inblandningen av biodrivmedel är ett av det mest effektiva sättet att minska klimatpåverkan från transportsektorn, särskilt för tung trafik och på sikt för omställningen av flyget. När riksdagen beslutade om reduktionsplikten var sju av åtta partier överens. Det är precis det önskeläge vi i näringslivet vill se; blocköverskridande, långsiktigt och förutsägbart. Reduktionsplikten har varit ett

tydligt styrmedel för minskad klimatpåverkan och för stärkt svensk konkurrenskraft. De höga drivmedelspriserna beror på flera olika faktorer, bland annat kostnader för råvaror, produktionskostnader, en svag krona, skatter och moms. De kostnadsökningar vi sett bör hanteras av fördelnings- och skattepolitiken – inte med en förändrad industripolitik.

Sveriges försörjningsförmåga inom livsmedelssektorn behöver öka samtidigt som hänsyn tas till hållbarhet och säkrar tillväxten av nya lantbrukare. Sverige behöver även ta en del av ansvaret med ett förändrat klimat och

globalt växande befolkning, därmed behöver Sverige exportera lika mycket livsmedel som vi importerar. Här finns stora möjligheter då vi har goda naturgivna förutsättningar för detta med mycket vatten och mark som kan brukas.

Jordbrukssektorn kan bidra till de långsiktiga klimatmålen. För att göra det behöver livsmedelssystemet ställas om till en mer hållbar produktion som bidrar till klimatomställningen, anpassning till ett förändrat klimat, ekosystemtjänster och biologisk mångfald. Detta samtidigt som den inhemska livsmedelsförsörjningen och beredskapsperspektivet stärks.

Åtgärder

- 9** Lagg fast en tydlig färdriktning för skogens och jordbrukets roll i omställningen mot nollutsläpp och Parisavtalets 1,5-gradersmål. Belys hur deras sammanlagda klimatnytta, bland annat genom att binda koldioxid i skog och långlivade produkter, långsiktigt kan tas tillvara och utvecklas samtidigt som sektorernas konkurrenskraft ökar.
- 10** Stärk klimatnyttan i skogs- och jordbruk men ta hänsyn till klimatsänkor och biologisk mångfald. Markanvändningen och skogsbruket är exempel på reformer inom EU med potentiellt mycket stor betydelse för den nationella politiken. Svenska regeringen bör driva på EU för att säkerställa att;
- alla politikområden ska vara harmoniserade och agera inom systemgränserna för biologisk mångfald och minskad klimatpåverkan samt återställande av koldioxidrika livsmiljöer.
 - skogsbruket ska fokusera på att använda så mycket av råvaran som möjligt för långvarig användning och uppmuntra till att skogar med högt naturvärde skyddas.
 - skapa incitament för jordbrukare och markägare att göra investeringar i naturkapital för ekosystemresiliens och regenerering.
- 11** Säkerställ att Sveriges regering och myndigheter har tillräcklig kapacitet för att aktivt påverka besluten i EU för att driva på en hållbar klimatomställning och koordinera den nationella politiken med EU:s nya mål och styrmedel.
- 12** Inför en strategi för cirkulär och biobaserad ekonomi och säkerställ styrmedel för ökad inhemska produktion av biodrivmedel av råvaror från jordbruket och restavfall från bland annat skog- och livsmedelsindustrin.
- 13** När nu regeringen aviserat en kraftig sänkning av reduktionsplikten är det avgörande att se över nya vägar som främjar en marknad för biodrivmedel, så som skattelättnader och reseavdrag i geografiska områden där det körs långt.
- 14** Driv på för en förnuftig utformning och implementering av EU:s taxonomi, där bioenergi och biobränslen klassificeras som hållbara investeringar.
- 15** Förbättra konkurrensvillkoren för det svenska jordbruket genom förbättrade ekonomiska styrmedel och offentlig upphandling som tar hänsyn till värdet av hållbara råvaror och till värdet av en tryggad inhemska livsmedelsförsörjning.
- 16** Uppdatera livsmedelsstrategin med ökad försörjningsförmåga och minskad sårbarhet, inhemska produktion av mineralgödsel, ökad hållbarhet inklusive minskad klimatpåverkan och ökad biologisk mångfald samt stärkt konkurrenskraft för lantbruket.
- 17** Säkerställ att Fitfor55 och Farm to fork-strategin inte bli ett hinder för den svenska klimatomställningen eller för livsmedelsstrategin. Det måste finnas en flexibilitet som tar hänsyn till att vissa länder redan kommit långt i sin omställning och att viss produktion därför kan och bör öka.
- 18** Formulera ett svenskt klimatmål där hela den svenska kolbalansen ingår, inför mål om permanenta negativa utsläpp (kolsänkor), och särskilj permanenta tekniska kolsänkor såsom DACCS och BECCS från de naturbaserade.

4 Gör Sverige till ett cirkulärt föregångsland för att säkra värdekedjor och ökad tillväxt

Sverige kan bli ett cirkulärt föregångsland. Resurseffektivitet är i dagens geopolitiska turbulens en förutsättning för ekonomisk tillväxt. Den allt växande resursanvändningen ökar riskerna för råvaruchocker, med global ekonomisk osäkerhet och möjliga handelskonsekvenser. Oro kring resursbegränsningar blir ett alltmer verkligt problem. Konkurrens om resurser bidrar till ökade leveransrisker som redan idag påverkar många olika sektorer och företag.

Den årliga materialkonsumtionen per person är nästan dubbelt så hög i Sverige som EU-genomsnittet, vilket till stor del förklaras av att vi har en stor råvarubaserad basindustri. Plast är en viktig del av detta och den årliga volymen plastavfall ökar snabbt. Merparten går till energiåtervinning eller bränsle medan endast omkring 10 procent går till materialåtervinning. Det är svårt att få kostnadseffektivitet i återvunna material så att de kan konkurrera med jungfruliga material.

Ett fåtal marknader för sekundära råvaror är välfungerande i Europa (aluminium, papper och glas). Exempelvis är plast svårt att få en kostnadseffektivitet i eftersom fossil plast är billigt, och plast är komplext att återvinna på grund av att det finns så många olika sorter.

När näringslivet själva svarar på vilka hinder som finns för ökad cirkularitet nämns bland annat brist på och för höga kostnader för återvunnet material. De nämner också att det behövs mer av lagstiftning, beteendeförändringar och samarbete⁸. Det finns bland annat utmaningar hos producenter kring huruvida sekundära råmaterial håller samma enhetliga kvalitet som jungfruliga material. Lagar och regelverk behöver jämna ut spelplanen mellan jungfruliga och sekundära råvaror, exempelvis genom koldioxidskatter som premierar de cirkulära råvarornas lägre klimatpåverkan.

⁸ https://www.hagainitiativet.se/wp-content/uploads/2022/06/1641892485_report-nordic-ceos-view-of-raised-climate-ambitions.pdf

Effektivare resursanvändning är avgörande för att säkra värdekedjorna, minskad klimatpåverkan, minska trycket på biologisk mångfald samt skapa jobb. Dagens politik behöver skärpas för att vända utvecklingen och för att den stora potential som effektivare resursanvändning innebär ska kunna realiseras. Cirkulär ekonomi måste ses som tillväxtfrämjande, en garant för att säkra värdekedjorna i en tid av geopolitisk turbulens.

Vi är positiva till utformningen av den nya batteriförordningen, som tydligt tar cirkularitet i beaktande under hela värdekedjan. Den ställer krav på såväl andel återvunnen råvara i batterierna vid tillverkningen, spårbarhet genom hela värdekedjan, och återvinningsgrad i slutet av batteriets livscykel. Den är en bra förebild för utformning av lagstiftning för andra produktslag.

Åtgärder

- 19** Inför ekonomiska styrmedel som stärker incitamenten för ökad resurseffektivitet och cirkulära affärsmodeller samt genomför en grön skatteväxling där differentiering mellan jungfruligt och återvunnet material ingår som en central komponent
- Undanta begagnade produkter från den så kallade kemikalieskatten, vars nuvarande konstruktion motverkar det övergripande syftet att främja en cirkulär ekonomi.
 - Inför krav på cirkularitet som en parameter i offentlig upphandling bidrar till att öka volymerna och stärka möjligheterna för investeringar i den cirkulära ekonomin.
- 20** Initiera en nationell satsning för cirkulär ekonomi och ett hållbart konsumtionsbeteende samt inför ett nationellt mål för ett resurseffektivt samhälle, för återbruk och för återvunnen råvara.
- 21** Politiken bör tydligare stötta utvecklingen av inhemska och cirkulerande system för växtnäringsförsörjning, för att minska klimatpåverkan och förbättra livsmedelstryggheten.
- 22** För att kunna sätta mål, löpande följa utvecklingen och utvärdera olika insatser behöver kunskapen om resursflödena i samhället öka. Därför bör SCB få i uppdrag att utveckla indikatorer, nationella data och statistik över hur resursflöden och deras värde utvecklas över tid.
- 23** Naturvårdsverket eller lämplig myndighet behöver ta fram en tydlig process för End-of-Waste-klassning av återvunnet material. Detta behövs för att producenter ska känna sig säkra med att investera i eller använda sekundära råvaror som insatsvara. Det behövs också en översyn av klassificeringen av fler kategorier av avfall som är viktiga för industrins omställning till en cirkulär ekonomi, bland annat för ballastmaterial. Flöden där material fortsatt kan cirkuleras i befintlig form bör inte klassificeras som avfall.
- 24** Ta fram en gemensam nordisk strategi för cirkulär ekonomi med fokus på lösningar med hög potential och kritiska värdekedjor.
- 25** Upprätta instrument som bidrar till att minska den kortsiktiga finansiella risken för privata finansiärer att ställa ut krediter till företag med innovativa cirkulära affärsmodeller.

5 Effektivisera tillståndsprocesserna för en snabb utbyggnad av den gröna industrin

Sverige är mitt uppe i den gröna industriomvandlingen. Men tempot i USA och EU går snabbare än vad vi tror och därmed ökar konkurrensen om finansiella resurser och kompetent arbetskraft. Därför måste Sverige ta bort flaskhalsarna som bromsar omställningen såsom effektivare tillståndsprocesser.

Det behövs investeringar i bland annat fossilfria energisystem, transporter och infrastruktur för fossilfri tillverkningsindustri. Utöver de stora finansiella resurser detta kräver, tillkommer även en institutionell risk genom de tillståndsprövningar som krävs för att etablera nya industrianläggningar, elnät eller kraftverk.

Ett tydligt exempel på detta är processen för nya elnätskoncessioner (tillstånd) som, inklusive överklaganden, kan ta många år från det att ett elnätsbolag lämnar in sin ansökan. Utformningen av det kommunala vetot gör dessutom att ett projekt kan stoppas väldigt sent i planeringsprocessen.

Kompetens och kapacitet hos inblandade myndigheter, exempelvis mellan olika länsstyrelser, kan variera vilket ytterligare bidrar till oförutsägbarhet och ineffektivitet.

Företag kan bidra till att snabba på processen genom att bidra med mer kvalitativa underlag och arbeta mer proaktivt i relationen till centrala intressenter. Energi marknadsinspektionens förslag, som kan halvera tillståndsprocesserna bland annat genom att arbeta parallellt, inte sekventiellt, med tillståndsprövningarna, är en möjlig väg framåt. Det behövs också tillräcklig kompetens och kapacitet på berörda myndigheter för att hantera tillståndsprocesserna på ett effektivt och professionellt sätt.

Utbyggnaden av vindkraft bromsas också märkbart lokalt, från kommuner, privatpersoner, organisationer och Försvarmakten, vilket utgör betydande hinder och innebär att en stor andel ansökningar aldrig leder till ett färdigställt projekt.

Enligt en kartläggning av vindkraftverk som har tillståndsprovats under perioden 2014–2019 fick en tredjedel av alla ansökningar nej. Enligt en sammanställning från Svensk Vindenergi beviljas mindre än hälften av alla ansökningar och antalet beviljade tillstånd har minskat drastiskt över tid. Det finns utan tvekan legitima mål- och intressekonflikter kring stora byggprojekt som behöver hanteras, men dagens processer innehåller ett för stort mått av oförutsägbarhet och godtycklighet.

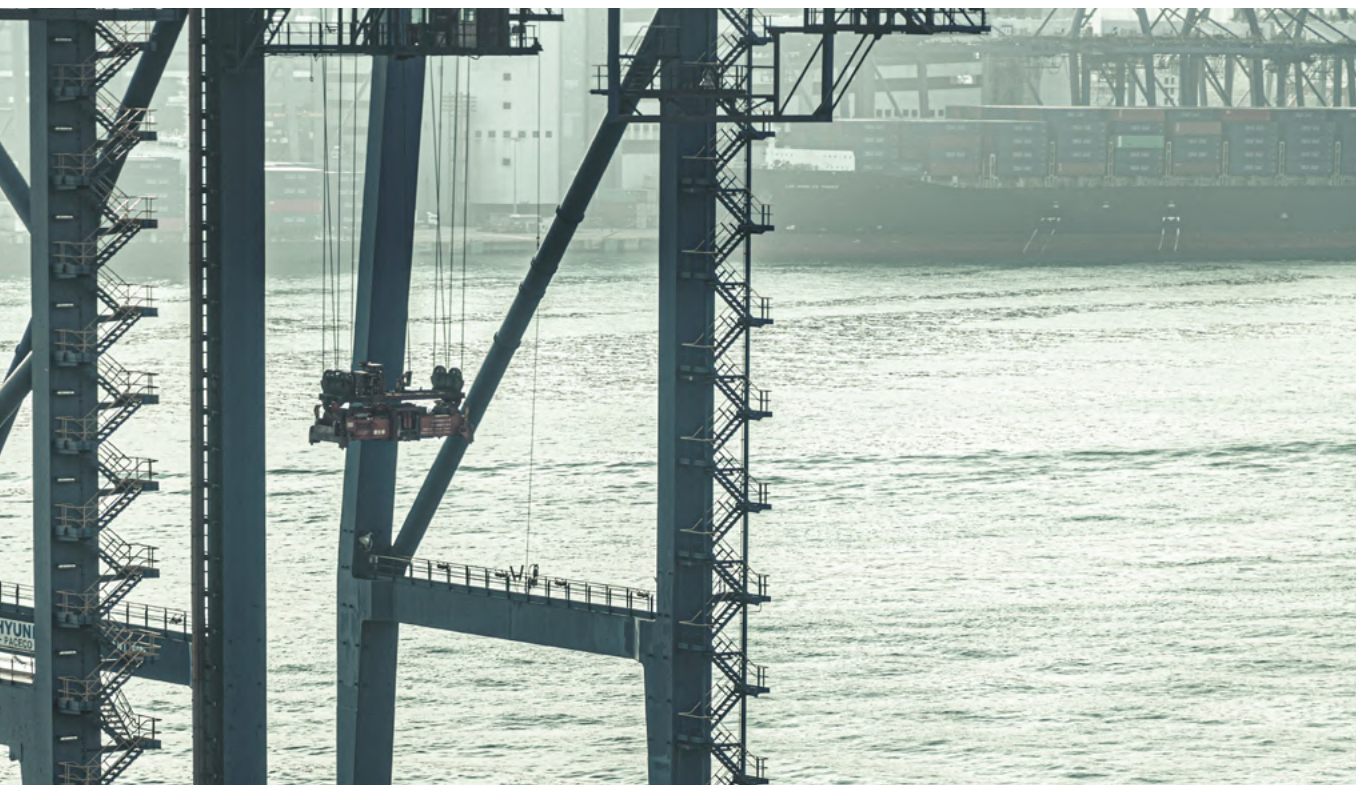
Det behövs en snabbare och mer förutsägbar tillståndsprovning av etableringar som bidrar till ett snabbare tempo i klimatomställningen. Det handlar inte om att urholka rättssäkerheten eller att köra över kommuner och privatpersoner – det handlar om att skapa tydlighet, förutsägbarhet och korta ledtider från ansökan till beslut.

Åtgärder

- 26** Anta snarast Fossilfritt Sveriges tolv konkreta förslag från Miljöprovningsutredningen och Klimaträttsutredningen om effektivare tillståndsprocesser⁹.
- 27** Anpassa miljöbalken till klimatmålen och tillför provningsmyndigheter och domstolar de resurser som krävs för att den nya lagstiftningen ska kunna utformas och implementeras utan ytterligare fördröjning. I miljöbalkens §1, som anger balkens övergripande mål och tillämpningsområde nämns idag inte klimatet. Där listas människors hälsa och miljö, biologisk mångfald, värdefulla natur- och kulturmiljöer, resurshushållning och återanvändning. Klimathänsyn bör föras in i miljöbalkens portalparagraf för att likställa klimatnytta med andra målsättningar och säkerställa att intresset av samhällsnytta och hållbar utveckling tillvaratas bättre i miljöprovningen.
- 28** Gör en översyn av miljöbalkens bestämmelser i syfte att åstadkomma en mer ändamålsenlig och fokuserad provning som tar sikte på de huvudsakliga miljöfrågorna och inte detaljer, med bättre rättssäkerhet och förutsägbarhet för sökanden.
- 29** Stärk kompetens och kapacitet vid alla de offentliga aktörer som berörs av tillståndsfrågorna, såsom statliga myndigheter, kommuner, länsstyrelser och, inte minst, Regeringskansliet. Antalet domare och myndighetshandläggare med teknisk och miljömässig kompetens behöver öka. Ett kunskapslyft för storskalig elektrifiering.
- 30** Erbjud stöd från myndigheter i företags utvecklingsarbete med klimatförbättrade material och nya innovativa lösningar genom effektiva processer för att pröva och godkänna nya standarder.

⁹ <https://fossilfritt Sverige.se/2023/05/02/rapport-12-forslag-for-effektivare-tillstandsprocesser/>

6 Satsa på grön industripolitik som stärker svensk konkurrenskraft genom gynnsamma ramvillkor

Sverige behöver en grön industripolitik som är bredare än energiomställningen och som stärker Sveriges konkurrenskraft internationellt. Sverige är på väg in i en lågkonjunktur men har samtidigt den lägsta statskulden i Europa. Sverige kan dra nytta av tidigare erfarenheter kring återhämtningspolitik i kärva tider. Erfarenheter från finanskrisen 2008–2009 är att riktade insatser till exempelvis förnybar energi är viktiga men att det inte räcker. Rätt marknadsförutsättningar behöver vara på plats och subventioner till fossil energi bör inte ges samtidigt utan tvärtom avvecklas ¹⁰.

En annan lärdom från tidigare kriser är att krishantering ställer stora krav på politisk långsiktighet. De omedelbara ekonomiska och sociala effekterna tar det mesta av uppmärksamheten under den första, akuta krisfasen. Det gör att mer långsiktiga samhällsmål lätt

kan hamna i bakgrunden. Att uppmärksamma synergier mellan exempelvis sysselsättning, konkurrenskraft och folkhälsa är därför viktigt för att behålla stödet för klimatomställningen genom en kris ¹¹.

Sverige behöver både ha gynnsamma ramvillkor och riktade stöd som stärker företagens konkurrenskraft, på kort och lång sikt. Vi vill därför se en ny bred skattereform som stärker den gröna industripolitiken för att öka träffsäkerhet, effektivitet och för att anpassa industripolitiken till dagens förutsättningar. Skattesystemet är grunden för att säkerställa så att omställningen inte tappar styrfart. Samtidigt behövs riktade stöd inom industripolitiken som lyfter taket och skapar framtidens svenska spjutspetsföretag.

¹⁰ Klimatpolitiska rådets rapport (2021)

¹¹ Ibid

USA:s gröna inflationspaket, IRA, har ökat tempot i omställningen i USA med stora statliga stöd till grön industriomvandling. Det sätter press på EU och Sverige och tvingar fram åtgärder som matchar USA:s satsningar. EU:s nya beslut kring CBAM, EU ETS och sociala klimafonden behöver analyseras för att se hur dessa åtgärder klarar konkurrensen från USA och ett alltmer aktivt Kina. Dock kan USA:s satsning komma att ge positiva spillover-effekter som även kan gynna omställningen i EU, men det krävs genomtänkta satsningar på det som ger störst effekt i form av stärkt konkurrenskraft.

USA:s IRA-paket kan inspirera med dess enkla utformning som tydligt visar industrin hur stödet kan erhållas. I EU är det betydligt svårare för företagen att navigera i stödsystemen. Detta i sig är en hämsko för Sverige och EU.

Sverige, med ett gynnsamt ekonomiskt utgångsläge, bör bidra till en aktiv industripolitik som underlättar gröna investeringar i företag som strategiskt bidrar till minskade utsläpp och stärkt konkurrenskraft. Och på det bidrar till att säkerställa sysselsättning och ekonomisk tillväxt.

Åtgärder

31 Sverige behöver båda ha gynnsamma ramvillkor och riktade stöd som stärker företagens konkurrenskraft, på kort och lång sikt (skattereform).

32 Sverige har jämförelsevis låg statsskuld, med goda förutsättningar att satsa på infrastruktur som stödjer den gröna industriomvandlingen.

7 Satsa på tekniska negativa utsläpp med permanent lagring som en ny svensk exportindustri

För att Sverige ska lyckas nå sina klimatmål förutsätter det att alla företag minskar sina utsläpp samt att minusutsläpp kommer till genom infångning och lagring av biogen koldioxid. Det krävs att både EU och medlemsländerna har rätt styrmedel och stödjer ny teknik för såväl minskade utsläpp som minusutsläpp. Samverkan mellan stater och näringsliv är en förutsättning för framgång. För näringslivet är den naturliga drivkraften att de åtgärder och insatser som görs är affärsmässiga.

Vi vill se ett regelverk där näringslivet kan neutralisera sina sista svårminskade utsläpp som en del att uppnå sina nettonoll mål, och därigenom samtidigt bidra till Sveriges klimatmål. För det behövs ett ändamålsenligt regelverk, nationellt och internationellt, som uppmuntrar företag att köpa minusutsläpp för att redan nu börja neutralisera de utsläpp som kan förväntas vara kvar i hela värdekedjan efter att alla rimliga utsläppsminskningar genomförts. Därför bör en egen sektor för tekniska permanenta negativa emissioner skapas.

I Sverige är potentialen för minusutsläpp genom BECCS cirka 30 miljoner ton per år¹², alltså ungefär tre gånger så mycket som det bedömda behovet för att kunna nå nettonoll-målet till 2045. Överskottet, cirka 20 miljoner ton per år, skulle kunna användas av länder som inte har förutsättningar för att lika kostnadseffektivt etablera nödvändiga negativa emissioner eller som i praktiken saknar alternativa klimatåtgärder.

En bred satsning på BECCS skulle därför kunna leda till ökade exportintäkter och tillväxt i Sverige samtidigt som den skulle kunna bidra till andra länders ansträngningar att nå sina klimatmål. Tekniken är dock ännu inte fullt kommersialiserad och en frivilligmarknad för negativa utsläpp är fortfarande i en tidig fas. För att både teknik och marknad ska kunna nå en mogen nivå behöver företagen stöd från politiken. Det gäller både finansiella strukturer och utformning av regelverk.

Åtgärder

33

De tekniska permanenta kolsänkorna bör ges ett eget mål inom Sverige och EU utöver de fastställda utsläppsminskingsmål som satts. Detta ska inte leda till att länders och företags mål om minskade utsläpp tas bort, utan bibehålls eller skärps.

34

När biomassa som uppfyller gällande ramverk för hållbara uttag genomgår CCS och lagras permanent (BECCS) skapas permanenta negativa utsläpp. Avfallsförbränning, raffinaderi- och kemiprocesser ger alla upphov till koldioxidutsläpp som kan vara blandade och bestå av både fossil och biogen koldioxid. När CCS-teknik appliceras på sådana blandade flöden av koldioxid uppnås både minskade utsläpp och – om råvaran uppfyller hållbarhetskraven – samtidigt minusutsläpp. Regelverk och incitament behöver utformas så att även dessa minusutsläpp beaktas och värderas i klimatarbetet.

35

Skapa effektiva incitament för alla i värdekedjan så att slutbehandling av restavfall genom energiåtervinning ska ske med CCS-teknik.

36

Sverige behöver en tydlig nationell strategi för att utveckla infrastruktur för såväl transport som permanent lagring av koldioxid. Idag sker detta arbete på kommersiell bas av privata aktörer som prövar sig fram. Norge och Danmark är långt framme och har arbetat med detta sedan länge. Mot bakgrund av att infångning och lagring kommer vara en bestående aktivitet under överskådlig tid, bör frågan om hållbara lagringsplatser och en pipelinestruktur ges en framträdande plats i en strategi. Sverige behöver också få på plats de bilaterala avtal som krävs för export av koldioxid för att möjliggöra slutlagring.

8 Stärk Sveriges kompetens för att genomföra den gröna omställningen

Kompetensbristen i näringslivet hotar hela klimatomställningen. Om inte Sverige växlar upp riskerar näringslivets satsningar att gå om intet. Regeringen behöver agera omgående för att säkerställa att Sverige kan möta industrins och företagens behov av en jämställd och framtidsanpassad grön kompetensutveckling.

Globalt sett växer rekryteringsarna av "gröna jobb" snabbare än någon annan kategori. I Sverige finns behov av en ökning på cirka 100 000 yrkesarbetare inom kategorierna utbildning, teknik, kemi, bio-, och materialteknik redan år 2024¹³. För att åstadkomma de synergier som stärker omställningen krävs inte bara teknisk kompetens, det är i ingenjörsyrkena som behoven märks först. Därtill behöver ekonomi- och ledarskapsinriktade utbildningar i större utsträckning innefatta exempelvis hållbarhet, klimat och cirkularitet i takt med att nya gröna affärsmodeller blir en drivkraft för omställningen.

Sverige kan med fördel samarbeta inom Norden då behovet av kompetens i den gröna omställningen är likartad i alla nordiska länder. Det finns en uppenbar risk att vi konkurrerar om samma arbetskraft. Nu är utbudet så pressat att Sverige tjänar på att samarbeta över landsgränser. En gemensam kraftsamling för att attrahera spetskompetens till Norden är centralt för den gröna omställningen.

Digitaliseringen erbjuder många möjligheter till snabb anpassning och spridning. En gemensam plattform för att samla digitala utbildningsmoduler (både 'up-skillning' och 're-skillning') kan vara en modell för att göra det lättare för både företag och arbetstagare att hitta rätt vidareutbildning.

¹³ Svenskt Näringsliv (2021). Kompetensförsörjning för klimatet.

Dessutom behövs utbildning och rekrytering av fler kvinnor. Många av de arbetsplatser som växer och frodas i den gröna omställningen är mansdominerade. I slutändan är det människorna som gör jobbet, som skapar förutsättningar och förändring. De nordiska länderna har tillsammans fler än 27 miljoner invånare och för att skapa en mer jämställd och hållbar grön omställning, som inte bromsas på grund av kompetensbrist, krävs det att andelen kvinnor inom dessa yrken ökar.

Åtgärder

37

Se över Sveriges strategi för kompetensförsörjning för att klara den gröna omställningen.

38

Bredda kompetensutveckling genom att samarbeta inom Norden och anlägg ett jämställdhetsperspektiv på kompetensbristen.

9 Skapa brett samhällsstöd för klimat- omställningen – det kommer gynna företagen

För att lyckas med näringslivets klimatomställning behövs ett brett stöd för den samlade politiken i samhället. Näringslivet är en viktig motor i Sveriges klimatomställning. Men näringslivets omställning sker inte i stuprör utan är en del av en bredare samhällsomställning. Företagen påverkas liksom andra samhällsaktörer av frågor som rör legitimitet och acceptans kopplade till omställningspolitik.

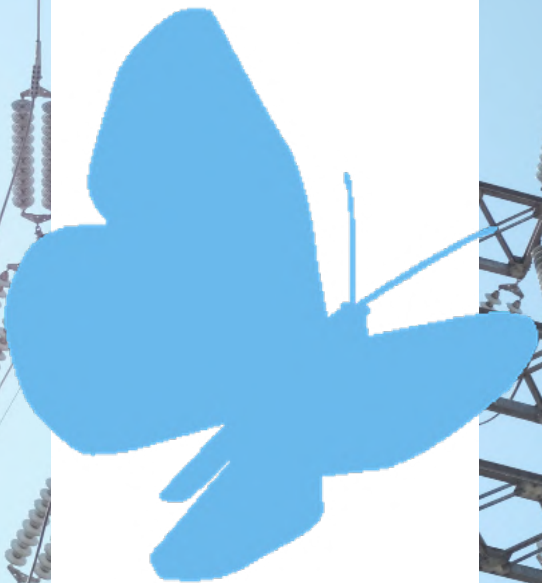
Exempelvis är företag beroende av utbyggnad av infrastruktur och nödvändig kompetensförsörjning som möjliggörs genom bredare samhällspolitiska åtgärder. Social rättvisa, som möjliggörs genom fördelningspolitiska styrmedel, krävs för att accelerera klimatomställningen. Vi anser därför att klimatpolitiken måste integreras brett över politikområden för att säkerställa acceptans och legitimitet i samhället.

För att mildra effekterna av det nya systemet för utsläppshandel föreslår EU-kommissionen en social klimatfond som bland annat kan finansiera direktstöd riktat mot utsatta hushåll. Förslaget är i dagsläget under förhandling men fondens målsättningar är angelägna att redan nu beakta i nationell kontext för att skapa legitimitet och acceptans för klimatomställningen.

Åtgärder

- 39** Satsa på företagande på landsbygd och inom jord-och skogsbruk samt ge förutsättningar för tillväxt inom den cirkulära biobaserade ekonomin genom investeringsstöd och skattebefrielse för förnybar energi.
- 40** Säkerställ att klimatfrågorna integreras i övriga relevanta politikområden med ett rättviseperspektiv som även stärker landsbygden.
- 41** Använd fördelningspolitiken för att skapa legitimitet för förslag som gynnar klimatomställning både i näringslivet och brett i samhället.
- 42** Utred energifattigdomen i Sverige för att synliggöra behov och därmed tydliggöra en eventuell ansökan till EU:s sociala klimatfond.

Axfood

Coca-Cola EUROPACIFIC PARTNERS

Folksam

HKSCAN

 Lantmännen

 STENA
RECYCLING

 stockholm
exergi

Swedbank

white

